

# Οδυσσέας Ανδρούτσος



Το μνημείο του Οδυσσέα Ανδρούτσου στη Γραβιά



Το Χάνι της Γραβιάς

Ο **Οδυσσέας Ανδρούτσος** (1790 ή μεταξύ 1788-1790, Πρέβεζα ή Ιθάκη - Αθήνα, 5 Ιουνίου 1825) ήταν επιφανής αγωνιστής οπλαρχηγός της Επανάστασης του 1821. Πολέμησε μέχρι το 1820 για λογαριασμό του Αλή Πασά και στη συνέχεια αγωνίστηκε για την επανάσταση. Φυλακίστηκε το 1825 κατηγορούμενος για συνεργασία με τους Τούρκους στην Ακρόπολη των Αθηνών όπου και δολοφονήθηκε

## Γέννηση

Από το γάμο του Ανδρέα Βουτσανά με την Πρεβεζάνα Ακριβή Τσαρλαμπά ο Οδυσσέας Ανδρούτσος γεννήθηκε το Δεκέμβριο του 1790 κατά μία άποψη στην Πρέβεζα κατά δεύτερη άποψη στην Ιθάκη εξ ου και το όνομα Οδυσσέας. Ως προς το έτος γεννήσεως, υπάρχουν διαφωνίες. Κατ' άλλους, ο Οδυσσέας Ανδρούτσος γεννήθηκε μεταξύ των ετών 1788-1790. Νοοί του ήταν η Μαρία Σοφιανού, σύζυγος του Λάμπρου Κατσώνη, κόρη προύχοντα από την Κέα, και ο Ιωάννης Ζαβός άρχοντας της Ιθάκης.

## Παιδικά χρόνια (Πρέβεζα, Ιθάκη, Λευκάδα)

Ο πατέρας του Οδυσσέα, ο οποίος είχε λάβει μέρος στην επανάσταση του Λάμπρου Κατσώνη, συνελήφθη από τους Βενετούς, παραδόθηκε στους Τούρκους και αποκεφαλίστηκε το 1797 στην Κωνσταντινούπολη με αποτέλεσμα ο μικρός γιος του, Οδυσσέας Ανδρούτσος, να μείνει ορφανός σε ηλικία 7 ετών. Η χήρα μητέρα του Οδυσσέα Ακριβή Τσαρλαμπά μετακόμισε το έτος 1797 στη Λευκάδα και μεταξύ των ετών 1798-1800 ο μικρός Οδυσσέας Ανδρούτσος έκανε παρέα με το γνωστό μετέπειτα ποιητή Ιωάννη Ζαμπέλιο. Τον επόμενο χρόνο 1798 έγινε η Μάχη της Νικόπολης και ο Χαλασμός της Πρέβεζας από τον Αλή Πασά Τεπελενλή και ο μικρός Οδυσσέας και η μητέρα του Ακριβή Τσαρλαμπά διασώθηκαν γιατί είχαν καταφύγει στη Λευκάδα. Αργότερα επέστρεψαν στην Πρέβεζα όπου και έζησε μέχρι το 1806.

## Στην αυλή του Αλή Πασά Τεπελενλή

Το έτος 1806 ο Αλή Πασάς Τεπελενλής, ενθουσιάζοντας την προσωπική φιλία που είχε ο ίδιος με τον εκλιπόντα πατέρα του Οδυσσέα Ανδρούτσου, τον αναζήτησε και τον πήρε στην αυλή του στα Ιωάννινα, ή κατά δεύτερη εκδοχή τον πήγε εκεί με αίτημα η μητέρα του. Εκεί ο Οδυσσέας Ανδρούτσος φοίτησε στη στρατιωτική σχολή του Αλή Πασά και είχε έναν ταραχώδη βίο, όμως σχεδόν πάντα ο Αλή Πασάς του συγχωρούσε κάθε παράπτωμα. Δεκαπενταετής κατατάχτηκε από τον Αλή Πασά στην προσωπική σωματοφυλακή του και σύντομα κατάφερε να γίνει αρχηγός της προσωπικής φρουράς του. Επίσης φαίνεται ότι προσήλθε, άγνωστο εάν ήταν επιφανειακά ή συνειδητά, στην αλεβιτική θρησκεία των Μπεκτασήδων, στην οποία ανήκε και ο προστάτης του. Το 1818 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και το 1819 διορίστηκε δερβέναγας στην ανατολική Στερεά. Ο Οδυσσέας Ανδρούτσος πήρε μέρος στις μάχες του Βερατίου, Αργυροκάστρου και Γαρδικίου, και ο Αλή Πασάς του έδωσε την οπλαρχηγία της Λειβαδιάς. Το 1820 όταν και επήλθε η ρήξη του Αλή Πασά με την Πύλη, εγκατέλειψε την Λιβαδειά, αφού πρώτα μύησε τον Αθανάσιο Διάκο στην Φιλική εταιρεία και του εμπιστεύθηκε την εξουσία της οπλαρχηγίας του αφήνοντάς τον ως πρωτοπαλίκαρο. Ο ίδιος κατέφυγε στην Αράχωβα όπου προσπάθησε μαζί με

άλλους επιφανείς Έλληνες που όλοι είχαν μεταξύ τους κοινό την θητεία τους στην αυλή του Αλή, να δημιουργήσει μια ελληνοαλβανική συμμαχία πάντα σύμφωνα με τα σχέδια της Φιλικής Εταιρείας. Το εγχείρημα αυτό όμως απέτυχε καθώς ο Ομέρ Βρυώνης αρνήθηκε να συμμετάσχει. Μετά από αυτή την εξέλιξη ο Ανδρούτσος κατέφυγε δια μέσου της Ακαρνανίας στα Επτάνησα, στην Λευκάδα. Εκεί συναντήθηκε στις αρχές του 1821 με τους Καραϊσκάκη, Γεώργιο Βαρνακιώτη, Ζόγγα, Μακρή, Κυριακούλη Μαυρομιχάλη και άλλους οπλαρχηγούς της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδας. Στη σύσκεψη που έγινε στην αγγλοκρατούμενη Αγία Λαύρα στα τέλη του Ιανουαρίου του έτους αυτού, συμμετείχε και ο Ανδρούτσος. Το θέμα της ήταν οι προετοιμασίες που έπρεπε να γίνουν για να ξεσηκωθεί η Στερεά Ελλάδα. Αποφασίστηκε η ανάθεση της εξέγερσης της Ανατολικής Στερεάς στον Ανδρούτσο και στον Πανουργιά. Οι αποφάσεις της σύσκεψης μπήκαν αμέσως σε εφαρμογή: ο Ανδρούτσος επιτέθηκε με ομάδα ανδρών του στη γέφυρα της Τατάρνας (αρχές γ' δεκαημέρου του Μαρτίου) , μαζί με τον ηγούμενο της εκεί μονής Κυπριανό, σε 60 Τούρκους, οι οποίοι με αρχηγό τον Δερβέναγα Χασάν Μπέη Γκέκα, συνόδευαν μεγάλη χρηματαποστολή. Μετά την επιτυχή επιχείρηση έφυγαν αφήνοντας άθικτα τα χρήματα για να φανεί έτσι πως η επίθεση ήταν καθαρά επαναστατική πράξη. Χαρακτηριστική για την έναρξη της επαναστάσεως στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα είναι η επιστολή που στις 22 Μαρτίου έστειλε ο Ανδρούτσος στους Γαλαξειδιώτες: *Εγώ είμαι στο ποδάρι με τα παλληκάρια μου*, τους γράφει και τους προτρέπει να πάρουν και εκείνοι αμέσως τα όπλα.

## Στον απελευθερωτικό αγώνα του 1821

Λίγο πριν τον τραγικό θάνατο του Αλή Πασά Τεπελενλή το 1822, και σε συνεννόηση με αυτόν, ο Οδυσσεάς Ανδρούτσος με ένα ασκέρι 2.000 ανδρών, Αλβανών και Ελλήνων, ανεξαρτητοποιήθηκε και άρχισε ένα τρίχρονο αγώνα εναντίον των Οθωμανών με αποκορύφωμα την ηρωική Μάχη στο Χάνι της Γραβιάς (8 Μαΐου 1821), όπου μόνο 118 Έλληνες αντιμετώπισαν επιτυχώς 8.000 Οθωμανούς υπό τον Ομέρ Βρυώνη. Μέσα σε αυτούς τους 118 ήρωες Έλληνες ήταν και οι μετέπειτα δολοφόνοι του Οδυσσεά Ανδρούτσου. Τότε γράφτηκε και το γνωστό δημοτικό τραγούδι *«Γ' Αντρούτσου η μάνα χαίρεται, του Διάκου καμαρώνει. Γιατί έχουν γιους αρματολούς, και γιους καπεταναίους. Ανδρούτσος φυλάει τη Γραβιά, Διάκος την Αλαμάννα»*). Στη μάχη αυτή, «η στρατηγική ιδιοφυΐα του Ανδρούτσου θριάμβευσε. Έτσι δικαιωματικά κατέλαβε τη θέση του αρχηγού των όπλων της Βοιωτίας, και ουσιαστικά αυτός επηρέασε την τύχη της επαναστάσεως στην ανατολική Στερεά , κατά τα επόμενα έτη.» Στις 27 Αυγούστου 1822 η γερουσία του Αρείου Πάγου του αναθέτει τη Διοίκηση της Αθήνας και εισέρχεται θριαμβευτής Φρούραρχος στην Ακρόπολη, συνοδευόμενος από τον Ιωάννη Μακρυγιάννη, τον Ιωάννη Γκούρα, τον Ιωάννη Μαμούρη, τον Κατσικογιάννη και 300 ένοπλους επαναστάτες. Η υποδοχή του λαού των Αθηνών ήταν αποθεωτική. Στην Αθήνα ο Οδυσσεάς Ανδρούτσος γνώρισε πολλούς ξένους Φιλέλληνες οι οποίοι αναφέρονται ευνοϊκά στα απομνημονεύματά τους σε αυτόν (Ελευθεροτυπία: «Τα Ιστορικά», 23 Μαρτίου 2009). Ο Βρετανός Εδουάρδος Τρελόνεϋ (Edward John Trelawney, 1792-1881) φίλος του Λόρδου Byron ήρθε μαζί του στην Ελλάδα. Το Νοέμβριο του 1823 γνώρισε τον Οδυσσεά Ανδρούτσο και γοητεύτηκε από την προσωπικότητά του. Παντρεύτηκε την 13ετή ετεροθαλή αδελφή του Οδυσσεά, Ταρσίτσα Καμένου. Τον ακολούθησε παντού και του έμεινε πιστός ως το τέλος.

Με το ξέσπασμα της Επανάστασης ο Ανδρούτσος έφυγε από την Λευκάδα και βρέθηκε μέσω της Πάτρας στη Στερεά Ελλάδα, έπεισε τους Γαλαξιδιώτες να επαναστατήσουν και έγραψε μία από τις λαμπρότερες σελίδες της Επανάστασης αντιμετωπίζοντας με επιτυχία τους Τούρκους του Ομέρ Βρυώνη στην μάχη στο Χάνι της Γραβιάς στις 8 Μαΐου του 1821), παίρνοντας παράλληλα εκδίκηση και για τον θάνατο του φίλου του, Αθανάσιου Διάκου στη μάχη της Αλαμάνας. Κατά τα τέλη δε του 1821 ανακηρύχθηκε από τους υπόλοιπους οπλαρχηγούς, αρχιστράτηγος της ανατολικής Στερεάς, τίτλος που του αναγνωρίστηκε το 1822. Την άνοιξη του 1822 κατηγορήθηκε από τον Ιωάννη Κωλέττη για συνεργασία με τον εχθρό, με αποτέλεσμα να παραιτηθεί από το αξίωμα. Όμως παρά την παραίτησή του συνέχισε απτόητος την πολεμική του δράση εναντίον των Τούρκων μέχρι το 1824.

## Σύλληψη και θανάτωση του Ανδρούτσου

Οι παλιές προστριβές του Ανδρούτσου με τους *καλαμαράδες*, όπως ονόμαζε τους πολιτικούς, και οι έντονες αντιδράσεις του, η τάση τέλος της Εκτελεστικού να τον παραγκωνίζει και να μην του χορηγεί τα απαιτούμενα χρήματα και εφόδια για τη συγκρότηση ισχυρού στρατού και στρατοπέδων στη Στερεά, είχαν απογοητεύσει τον Ανδρούτσο. Ο εμφύλιος πόλεμος στην Πελοπόννησο, η απροθυμία της κυβερνήσεως να τον βοηθήσει και ο κίνδυνος των επαρχιών της Στερεάς Ελλάδας από την προέλαση των τουρκικών στρατευμάτων, τον είχαν κάνει στις αρχές Αυγούστου 1824 να έλθει σε επαφή με τους Τούρκους αρχηγούς για να βάλει ξανά *καπάκια*, μολονότι μόλις τον Απρίλιο, στη συνέλευση των Σαλώνων, είχε αποφασισθεί «κανένας στρατιωτικός να μην ημπορεί να βάλει τα λεγόμενα *καπάκια*». Διαβλέποντας παντού μηχανορραφίες των πολιτικών, ο Ανδρούτσος αποσύρεται απογοητευμένος στη σπηλιά του, στη Μαύρη Τρύπα, στα βόρεια του Παρνασσού, κοντά στο χωριό Βελίτσα. Οι κινήσεις και οι διαθέσεις του όμως τον έκαναν περισσότερο ύποπτο στην κυβέρνηση, και κυρίως στον Κωλέττη και στους άλλους εχθρούς του, που ζητούσαν να διορίσουν άλλους καπεταναίους στη θέση του. Η καχυποψία του ενισχύθηκε όταν έμαθε τη σύλληψη του Κολοκοτρώνη. Τα γεγονότα αυτά επηρέασαν τόσο πολύ τον Ανδρούτσο, ο οποίος θέλοντας να φοβίσει τους *καλαμαράδες*, ενώθηκε με τους Τούρκους με τον όρο να του δώσουν την αρχηγία των επαρχιών της Εύβοιας, Τаланτίου, Λιβαδιάς και Θήβας. Η συμφωνία που κλείστηκε τότε με τον Ομέρ πασά του Ευρίπου «ήταν κάτι περισσότερο από τα συνηθισμένα *καπάκια*, ήταν μια πράξη απελπισίας που έφθανε στα όρια της προδοσίας». Ο πραγματικός της σκοπός φαίνεται από όσα γράφει ο Σπηλιάδης, «...αν εφάνη συνεννοούμενος με τον εχθρό δεν αποδείχνει άλλο ειμή ότι ηπειλεί την κυβέρνησιν, και εν ταυτώ ηπάτα τους Τούρκους δια τον σκοπόν του ». Τότε η κυβέρνηση, για να αντιμετωπίσει την ύποπτη στάση του διόρισε στις 20 Φεβρουαρίου 1825 το παλιό πρωτοπαλικάρο του Γιάννη Γκούρα αρχηγό της εκστρατείας στην ανατολική Ελλάδα και του χορήγησε 140.000 γρόσια. Ο Γκούρας βάδισε προς τη Δόμβραινα και από εκεί στη Λειβαδιά. Οι κυβερνητικές δυνάμεις τον ακολούθησαν καταπόδι και τον ανάγκασαν, αυτόν και τους 400 Τούρκους ντελήδες (ιππείς) που του είχε στείλει ο Ομέρ πασάς από τη Χαλκίδα, να υποχωρήσουν στη Χαιρώνεια και κατόπιν στην πατρίδα του Λιβανάτες. Στο μοναστήρι της Βελιβούς, μεταξύ 27 Μαρτίου- 7 Απριλίου, η θέση του Ανδρούτσου έγινε δύσκολη και τελικά, μετά από συνεννοήσεις με τον Νικόλαο Γκριτζιώτη, εγκατέλειψε κρυφά τους ντελήδες και παραδόθηκε στον Γκούρα που τον έστειλε με συνοδεία στην Αθήνα. Μόλις έφθασε εκεί, τον έκλεισαν σε φυλακή στο κάτω μέρος του ψηλού Γουλιά (πύργου) που υψωνόταν δεξιά στην είσοδο των Προπυλαίων της Ακρόπολης. Τότε έγινε απόπειρα απελευθέρωσης του Ανδρούτσου. Όταν ο Γκούρας

ο οποίος είχε στρατοπεδεύσει στον Όσιο Λουκά, επειδή είχε ανάγκη από τρόφιμα και πολεμοφόδια για να αντιμετωπίσει τον Ντεμίρ πασά και τον Μουστάμπεη οι οποίοι είχαν μπει στα Σάλωνα, είχε στείλει τον παλιό γραμματικό του Οδυσσέα Γεωργαντά να κάνει προμήθειες στο Λουτράκι. Εκεί θα συναντήσει τον Γεώργιο Καραϊσκάκη, φίλο του Ανδρούτσου και τον Κώστα Μπότσαρη. Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης μόλις έμαθε τα γεγονότα σχετικά με τη φυλάκιση του Ανδρούτσου, εξοργίστηκε και «έβρισε τον Γκούρα *παλιόβλαχο*». Ο Καραϊσκάκης θα ξεκινήσει για το στρατόπεδο της Στερεάς για να απελευθερώσει τον φίλο του. Ο Γκούρας θα οχυρωθεί εκεί και ο Καραϊσκάκης δεν θα μπορέσει να τον απελευθερώσει. Για να αποκλιμακώσει την ένταση η Διευθυντική Επιτροπή της Ανατολικής Στερεάς Ελλάδος έστειλε επιστολή στην έδρα της διοικήσεως γνωμοδοτώντας την μετάθεση του Γκούρα στο στρατόπεδο της Αθήνας. και η κυβέρνηση να μαλακώσει τον Καραϊσκάκη. Περιμένοντας να δικαστεί ο Ανδρούτσος, στις 5 Ιουνίου μετά τα μεσάνυχτα, ο οπλαρχηγός Μαμούρης και Γκούρα. Εκτελεστικά όργανα της δολοφονίας ήταν οι Ιωάννης Μαμούρης, Παπακώστας Τζαμάλας, Μήτρος της Τριανταφυλλίνας και ο στρατιώτης Θεοχάρης από το Λιδωρίκι, ενεργώντας κατά διαταγή του Γκούρα, απομάκρυναν τον δεσμοφύλακα, μπήκαν στο κελί του Οδυσσέα Ανδρούτσου και τον θανάτωσαν με τα ίδια τους τα χέρια. Ύστερα γκρέμισαν το σώμα του από τον Γουλά κάτω στο λιθόστρωτο του ναού της απτέρου Νίκης και διέδωσαν ότι τάχα ο φυλακισμένος είχε επιχειρήσει να δραπετεύσει, αλλά το σχοινί που χρησιμοποίησε κόπηκε και έτσι σκοτώθηκε.<sup>[17]</sup>

## Τα οστά του Οδυσσέα Ανδρούτσου

Στις 15 Ιουλίου 1967 ο Πρεβεζάνος στρατηγός Θρασύβουλος Τσακαλώτος, τέως Διοικητής της Ελληνικής Ταξιαρχίας του Ρίμινι και επικεφαλής του Εθνικού Στρατού στον Εμφύλιο Πόλεμο του 1947-1949, μετέφερε με πολεμικό σκάφος στην Πρέβεζα μεταλλικό κουτί με τα οστά του Οδυσσέα Ανδρούτσου από το Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών. Τα οστά τοποθετήθηκαν στη βάση του αγάλματος που υπάρχει στην ομώνυμη πλατεία του, και του οποίου τα αποκαλυπτήρια έγιναν με μεγαλοπρεπή τελετή την ίδια ημέρα. Στην εκδήλωση αυτή παρέστησαν, ο τότε Βασιλιάς Κωνσταντίνος και η σύζυγός του Βασίλισσα Άννα-Μαρία, ο τότε Μητροπολίτης Στυλιανός Κορνάρος, και ο τότε Αρχιεπίσκοπος Καναδά. Στην εκδήλωση αυτή ανέγνωσε ποίημά του για τον Οδυσσέα Ανδρούτσο και ο Πρεβεζάνος ποιητής Σπύρος Σολδάτος.

## Οικογένεια

Ο Ανδρούτσος παντρεύτηκε την Ελένη Καρέλλη, κόρη του εύπορου και ισχυρού Χρήστου Καρέλου από τους Καλαρρύτες Ιωαννίνων και είχαν μαζί ένα γιο τον Λεωνίδα Ανδρούτσο (1824 - 1836) ο οποίος με την υποστήριξη του Όθωνα στάλθηκε στο Μόναχο της Βαυαρίας, για να μεγαλώσει στο περιβάλλον του βασιλιά Λουδοβίκου Α'. Εκεί αρρώστησε το 1836 όταν ξέσπασε επιδημία χολέρας και πέθανε στις 11 Δεκεμβρίου σε ηλικία δώδεκα χρονών

# Μάχη στο Χάνι της Γραβιάς

Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια

## Μάχη της Γραβιάς

Ελληνική Επανάσταση του 1821



*Η μάχη στο χάνι της Γραβιάς, πίνακας του Παναγιώτη Ζωγράφου.*

<b>Ημερομηνία</b>	8 Μαΐου 1821
<b>Τόπος</b>	Γραβιά
<b>Έκβαση</b>	Τακτική νίκη των Ελλήνων

### Εμπλεκόμενες πλευρές

Έλληνες επαναστάτες

Οθωμανική αυτοκρατορία

### Ηγετικά πρόσωπα

Οδυσσέας Ανδρούτσος

Ομέρ Βρυώνης

Δυνάμεις	
120, στράτευμα	άτακτο 9.000 πεζικό
Απώλειες	
6	300 νεκροί, 800 τραυματίες

Η **Μάχη στο Χάνι της Γραβιάς** ήταν μια από τις πολεμικές εμπλοκές της επανάστασης του 21 με νικηφόρα έκβαση για τους Έλληνες. Στην μάχη αυτή, που έγινε στις 8 Μαΐου του 1821, ο Οδυσσέας Ανδρούτσος με 120 άνδρες νίκησε την στρατιά του Ομέρ Βρυώνη.

## Η εξέλιξη των γεγονότων

Μετά από την ήττα των Ελλήνων στη μάχη της Αλαμάνας και τον μαρτυρικό θάνατο του Αθανάσιου Διάκου, ο τουρκικός στρατός με αρχηγό τον Ομέρ Βρυώνη, δύναμης 9.000 ανδρών καθώς και πυροβολικού, σκόπευε από τη Λαμία να επιτεθεί στην Πελοπόννησο. Καθ' οδόν συνάντησε μια μικρή ομάδα 120 ανδρών με αρχηγό τον Οδυσσέα Ανδρούτσο που είχαν αμπαρωθεί μέσα σε ένα παλιό πανδοχείο, στο λεγόμενο Χάνι της Γραβιάς. Πιο πάνω από το χάνι βρίσκονταν και άλλοι, ο Πανουργιάς και ο Δυοβουνιώτης με τους άνδρες τους, οι οποίοι ήταν έτοιμοι να υπερασπισθούν τον Ανδρούτσο.

## Η πορεία της μάχης

Οι Τούρκοι περικύκλωσαν την περιοχή και το χάνι, ενώ ο Βρυώνης έστειλε δερβίση για να πει στον Ανδρούτσο να παραδοθεί. Επειδή ο Ανδρούτσος δεν δέχτηκε, οι Τούρκοι επιτέθηκαν στο πανδοχείο, αλλά αποκρούστηκαν με μεγάλες απώλειες και αναγκάστηκαν να υποχωρήσουν. Ο Βρυώνης βλέποντας τους άνδρες του να πέφτουν από τα πυρά των Ελλήνων, διέταξε να φέρουν ένα κανόνι για να ανατινάξει το κτίριο. Οι Τούρκοι σταμάτησαν την επίθεση μέχρι να έρθει το κανόνι, ενώ οι Έλληνες, που κατάλαβαν τις προθέσεις τους, κατάφεραν στο μεταξύ να ξεφύγουν κρυφά ανάμεσα από τις εχθρικές τουρκικές γραμμές.





